

ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ОСНОВА МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У статті досліджено питання та проблеми прогнозування інноваційного розвитку України. Розглянуто принципи формування механізму стратегічного регулювання та особливості прогнозування інноваційної діяльності. У результаті аналізу виявлено й обґрунтовано необхідність внесення змін до законодавчої бази такого напрямку, як прогнозування інноваційного розвитку, створення концепції прогнозування інноваційного розвитку та сучасної української методології прогнозування інноваційного розвитку.

Ключові слова: інноваційний розвиток, державне регулювання, прогнозування, державні програми, планування.

Бурхливі темпи науково-технічного прогресу (НТП), зростання впливу науки та техніки на всі сторони економічного і соціального життя зумовлюють закономірний інтерес до проблем прогнозування. В умовах сучасного інноваційного розвитку докорінно змінюються уявлення про критерії часу й масштаби прогресу, тому передбачення перспектив розвитку стає особливо необхідним.

Формулу "економічне зростання через інноваційність" Україна проголосила в перші ж роки своєї незалежності. Вибір саме стратегічного курсу означає, що в країні головним джерелом економічного зростання мають стати нові наукові знання, створення умов для безперервного їх продукування й комерційного застосування та нарощування на цій основі технологічного досвіду й потенціалу країни. Попри визначення стратегічних орієнтирів та створення відповідної законодавчої бази, окреслені вище "острови інноваційної успішності" не отримали ні надійної основи, ні системного використання в загальних інтересах. Поступове, але неухильне технологічне відставання від розвинених країн світу стало чітко окресленим атрибутом еволюції економічного комплексу України [9].

Саме тому вибір інноваційних пріоритетів та інноваційний розвиток для України має будуватися на таких поняттях, як "прогнозування", "цілепокладання" й "планування", що дало б змогу країні передбачати та будувати своє майбутнє. У свою чергу, ці поняття самі по собі є механізмами управління інноваційним розвитком та державного регулювання інноваційного розвитку.

Питанням прогнозування й планування інноваційного розвитку на державному рівні та в межах різних державних програм приділяли увагу українські вчені, такі як Ю. М. Бажал, Л. С. Галецький, В. М. Геєць, С. В. Дубовський, А. Г. Наумовець, М. В. Онопрієнко, М. І. Скрипниченко, Л. І. Федулова та ін. Кожен з них зробив неоціненний внесок у розвиток механізмів прогнозування та планування інноваційної діяльності в різних сферах діяльності держави. Але розвиток сучасного

суспільства й досягнення науки вимагають інтегрального підходу до понять "прогнозування" та "планування". Прогнозування та планування, як взаємозалежні категорії, повинні знаходити свій розвиток і рух вперед на стику наук – у проекції це навіть не 3D-, а як мінімум 5D-вимір.

Мета статті – проаналізувати ефективність державної політики України у сфері прогнозування інноваційного розвитку.

Сьогодні в Україні існує критична необхідність державного регулювання інноваційних процесів, яка викликана, передусім, зростанням їх значення для економіки й суспільства в цілому. Держава має регулювати інноваційний процес, оскільки зараз саме він визначає перспективи розвитку країни. Державне регулювання інноваційної діяльності, що реалізовується за допомогою цілеспрямованого впливу органів державного управління на інтереси інститутів інноваційної сфери, має передбачати (як умову своєї ефективності) реакції цих інститутів на дії державних організацій. Таким чином, орган державного управління здійснює регуляторний вплив на об'єкт інноваційної діяльності так, щоб отримувати бажані результати.

Будь-яка сфера державного регулювання, у тому числі й інноваційна, передбачає використання сукупності механізмів регулювання. Механізм регулювання – це логічна послідовність керівних впливів суб'єкта управління на об'єкт управління для досягнення заданих параметрів останнього. Невід'ємна властивість будь-якого механізму регулювання соціально-економічних і інноваційних системах – це цілепокладання, що включає поетапне просування від абстрактного усвідомлення дійсності до науково обґрунтованого прогнозування, далі до програмування і в кінці до планування – визначення оптимального способу дій з урахуванням ресурсних обмежень.

На сьогодні Закон України "Про інноваційну діяльність" не дає чіткого визначення та переліку механізмів державного регулювання інноваційного розвитку. Однак, спираючись на текст Закону, можна виділити, на нашу думку, основні (табл. 1).

**Механізми державного регулювання інноваційного розвитку
(удосконалено автором на підставі [2; 10])**

Механізм регулювання	Заходи реалізації
Механізм стратегічного регулювання інноваційної діяльності	– визначення та підтримка пріоритетних напрямів інноваційної діяльності; – формування й реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм.
Механізм організаційного регулювання інноваційної діяльності	– підтримка функціонування та розвитку сучасної інноваційної інфраструктури; – державний контроль у сфері інноваційної діяльності; – визначення обсягу повноважень, прав та обов'язків органів державної влади у сфері інноваційного розвитку; – інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності; – забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності; – підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності
Механізм економічного та фінансового регулювання інноваційної діяльності	– державна фінансова підтримка виконання інноваційних проектів; – кредитування (на умовах інфляційної індексації) пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України та коштів місцевих бюджетів; – майнове страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до Закону України "Про страхування"; – стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів; – встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності; – ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва в науково-виробничій сфері
Механізм нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності	– правовий захист прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності; – створення нормативно-правової бази для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності
Механізм маркетингового регулювання	здійснення заходів з підтримки міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок

Природно, що Закон України "Про інноваційну діяльність" не охоплює всіх аспектів регулювання. Більше того, самі механізми регулювання інноваційної діяльності не мають чітких меж, й одні й ті самі заходи можуть належати до 2–3 механізмів.

Як показано в табл. 1, відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність", державне регулювання інноваційної діяльності починається з механізму стратегічного регулювання. Вибір інноваційних пріоритетів – це, передусім, здатність держави та її

еліти заздалегідь сформувати розумовий образ інноваційного об'єкта (системи), середовища впровадження інноваційних проектів і дій та доведення цієї інформації у відкритій формі до суспільства. Тому держава повинна вміти порушувати питання про активне втручання в хід подій навколишнього соціально-економічного та інноваційного середовищ й питання про передбачення перебігу подальших подій на основі спеціально розробленого механізму стратегічного регулювання (рис. 1).

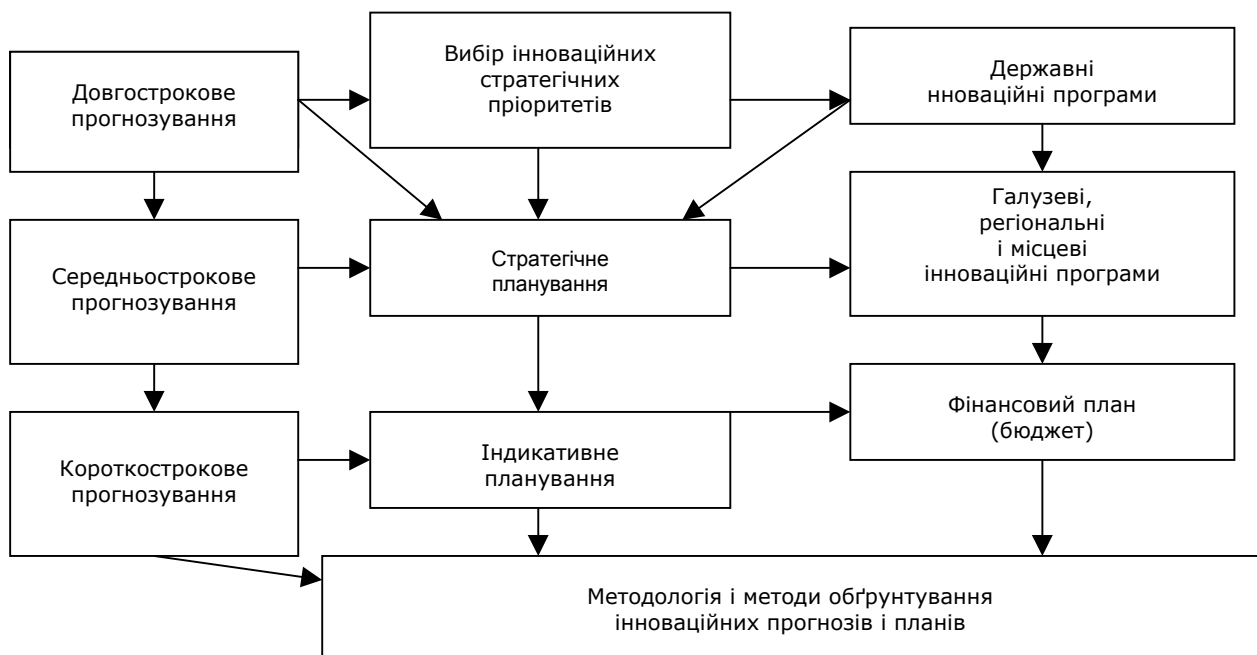

Рис. 1. Механізм стратегічного регулювання інноваційного розвитку (побудовано автором на підставі [10])

Цей механізм на основі інноваційних прогнозів і стратегій визначає алгоритм та ступінь використання інших необхідних механізмів, а також вектор і зміст інноваційної політики країни.

Серед найважливіших принципів побудови механізму стратегічного регулювання інноваційного розвитку можна виділити такі:

1. Вихідним пунктом розробки стратегії інноваційного прориву є довгострокове прогнозування інноваційного розвитку. Розробка таких прогнозів – справа вчених і експертів-професіоналів, а фінансування розробки прогнозів та використання отриманих результатів – обов'язок центральних державних структур. Довгострокові прогнози необхідно публікувати й обговорювати, відбираючи із часом ті методології та методи, які дають прогнозні траєкторії, найбільш близькі до реальної динаміки.

2. Довгострокові прогнози є основою для вибору стратегічних інноваційних пріоритетів і оптимально забезпечують національні інтереси, потреби теперішнього та майбутніх поколінь. Пріоритети охоплюють лише ключові напрями інноваційної діяльності. Вибір стратегічних інноваційних пріоритетів повинні робити державні лідери спільно з науковцями, представниками бізнесу та суспільства після ретельного обговорення. Набір пріоритетів повинен бути опублікований.

3. Вибрані пріоритети повинні втілюватися в життя на основі державних програм, які мають отримувати вагому державну підтримку й перебувати під прямим контролем вищого керівництва країни. Таких програм повинно бути небагато, щоб не розпорошувати сили та засоби.

4. Наступною сходинкою в державному стратегічному регулюванні є розробка стратегічного плану з горизонтом в 10–15 років. Його завдання – звести вибрані пріоритети й державні програми в єдину систему та збалансувати пріоритетні інноваційні цілі із соціально-економічним розвитком. Стратегічний інноваційний план має бути затверджений на найвищому державному рівні, опублікований, щоб служити директивою для уряду й державного сектора, та стратегічним орієнтиром для приватного сектора й населення.

5. Наступним етапом реалізації механізму стратегічного регулювання є регіональні, галузеві та місцеві програми на середньострокову перспективу, які затверджують уряд та органи місцевого самоврядування.

6. Реалізацію стратегічного інноваційного плану і програм та їх взаємну ув'язку здійснюють за допомогою індикативних планів – середньострокових (на 3–5 років) і короткострокових (1 рік). Основні індикатори цих планів є орієнтовними для приватного сектора й обов'язковими для органів державної влади.

7. Виконання стратегічних та індикативних планів і програм здійснюється за допомогою середньострокових та річних фінансових планів і бюджетів.

8. При обґрунтуванні інноваційних прогнозів, стратегічних та індикативних

планів інноваційного розвитку можна використовувати різні методології й обґрунтування прогнозів і планів (наприклад, макромоделі, які допомагають балансувати намічені структурні в економіці та інноваційному розвитку зрушення й враховувати їх наслідки).

Перший рівень у механізмі стратегічного регулювання – це прогнозування, тобто передбачення основних факторів і тенденцій соціально-економічного, інноваційно-технологічного, екологічного та територіального розвитку в перспективному періоді для вибору пріоритетів та обґрунтування стратегічних і тактичних рішень на державному та корпоративному рівнях. За відсутності прогнозу або його помилковості можуть бути прийняті рішення, які не тільки не дадуть бажаних результатів, але й призведуть до диспропорцій і втрат [3].

Сучасна українська система прогнозування і планування спирається на основний Закон України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України", прийнятий 23.03.2000 р. Цей Закон визначає основні терміни, принципи, правові, економічні та організаційні засади формування системи прогнозних і програмних документів економічного й соціального розвитку України, окремих галузей економіки та окремих адміністративно-територіальних одиниць як складової загальної системи державного регулювання економічного й соціального розвитку держави [5]. Законом встановлено загальний порядок розроблення, затвердження та виконання зазначених прогнозних і програмних документів економічного й соціального розвитку, а також права та відповідальність учасників державного прогнозування й розроблення програм економічного і соціального розвитку. На виконання Закону України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України" прийнята Постанова Кабінету Міністрів України "Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету" від 26.04.2003 р. № 621 (зі змінами), що визначає порядок розробки та типу структури основних програмних документів. Законом України "Про державні цільові програми" від 18.03.2004 р. № 1621-ГУ введено поняття "державна цільова програма", а також визначено засади розроблення, затвердження та виконання державних цільових програм. На виконання ст. 5 Закону України "Про державні цільові програми" від 18.03.2004 р. № 1621-ГУ Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову "Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм" від 31.01.2007 р. № 106 (зі змінами). Цим Порядком визначено механізм розроблення, погодження, подання для затвердження та виконання державних цільових програм.

Крім того, відносини у сфері проведення прогнозно-аналітичних досліджень інноваційного розвитку регулюють Закони України "Про наукову і науково-технічну діяль-

ність”, “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки”, “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”, а також розпорядженням Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України” від 04.10.2006 р. № 504-р.

В Україні для створення правових, економічних і організаційних умов для прогнозування науково-технологічного розвитку та забезпечення його проведення на постійній основі виконувались дві державні цільові програми (2004–2006 та 2008–2012 рр.). У межах виконання Державних програм прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку в основному вирішували методологічні та методичні питання щодо створення на державному рівні системи безперервних і незалежних прогнозно-аналітичних досліджень, стратегічних маркетингових досліджень та запровадження сучасних методів їх проведення для підвищення ефективності державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності, задоволення потреб державного та приватного сектору економіки в об’єктивних і комплексних прогнозах щодо науково-технологічного розвитку, формування конкурентоспроможного вітчизняного сектору наукових досліджень та розробок. Запровадження постійно діючої системи прогнозування науково-технологічного розвитку передбачало проведення:

- прогнозно-аналітичних досліджень – для визначення перспективних напрямів вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок;
- маркетингових досліджень – для визначення ринкового попиту на високотехнологічну продукцію та формування пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності;
- моніторингу науково-технологічного розвитку з метою оцінювання реалізації пріоритетних напрямів та внесення відповідних коректив.

У виконанні проектів Програм брали участь науковці ВНЗ, наукових установ МОН (Держінформнауки) та НАН України. Завдяки українським ученим на науковій основі було досліджено, проаналізовано й вирішено багато питань щодо створення методології та системи державного прогнозування інноваційного розвитку, проведено кон’юнктурні дослідження ринкового попиту на високотехнологічну продукцію, зроблено оцінювання науково-технічного потенціалу та результативності сектору наукових досліджень і розробок тощо. Так, наприклад, у першій Програмі було розроблено та схвалено Урядом законопроект “Про внесення змін до Закону України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки”. У другій Програмі було розроблено Порядок проведення прогнозно-аналітичних досліджень та для ефективного управління виконання Програми сформовано Науково-технічну раду, до складу якої ввійшли представники заінтересованих установ і організацій. Також було визначено базову організацію виконання Програми – Український

інститут науково-технічної і економічної інформації (УкрІНТЕІ).

Але через недофінансування та несвоєчасне надходження коштів на виконання Програм на найважливіших “практичних” етапах зазначені Програми не вдалося виконати в повному обсязі. Друга Програма навіть була припинена достроково згідно з Постановою Кабінету Міністрів України “Про скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм” від 22.07.2011 р. № 704. Таким чином, держава відмовилася підтримувати своїх вчених, і результати багатьох досліджень у сфері інноваційного прогнозування залишилися на папері.

При уважному вивченні законодавства у сфері прогнозування впадає в око, що при розробці прогнозних і програмних документів у законах та постановах держава визначає своє майбутнє в основному у коротко- і середньострокових прогнозах і виключно в таких категоріях, як “економіко-соціальний розвиток”, “галузь економіки і науки”, “територіальна одиниця”. В Україні на сьогодні відсутня ефективна система забезпечення проведення системних і регулярних прогнозно-аналітичних та стратегічних досліджень у сфері науково-технологічного розвитку. По суті, у країні немає цілісної методології прогнозування інноваційного розвитку, яка повинна бути невід’ємною частиною державного соціально-економічного прогнозування.

В Україні відсутня ефективна система забезпечення проведення системних і регулярних прогнозно-аналітичних та стратегічних маркетингових досліджень у сфері науково-технологічного розвитку на середньостроковий та довгостроковий період. Відсутність ефективних механізмів об’єктивного визначення сильних та слабких сторін вітчизняного сектору досліджень і розробок, перспектив збереження та розвитку вітчизняного науково-технічного потенціалу й формування переліку пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки з урахуванням конкурентоспроможності результатів наукових досліджень і науково-технічних розробок зумовлює подальший інерційний розвиток української науки та відсутність довгострокової стратегії державної політики у сфері наукової й науково-технічної діяльності. Якщо на законодавчому рівні прописані обов’язковість наявності порядку розробки проектів прогнозних і програмних документів, структури прогнозу на коротко-, середньо-, довгострокові періоди і по галузях економіки, визначені відповідальні за виконання, то по інноваційному прогнозуванню подібні законні акти відсутні, тому що наука і інновації вважаються галузями економіки, і інноваційний розвиток розглядається лише як економічна категорія.

Але специфіка інноваційного розвитку полягає в тому, що він охоплює всі сфери життя суспільства, економіки, держави, і його закономірності можуть виявлятися з урахуванням історичних, соціальних, політичних тенденцій, суперечностей, економічних циклів, криз і хвиль базових інновацій, і результат розвитку можна побачити тільки в середньо- і довгостроковій перспективі,

водночас поява самих, особливо сучасних, інновацій виявляється з урахуванням закону стискання історичного часу, тому необхідно передбачати можливість прогнозування інноваційного розвитку як окремого напрямку в державному прогнозуванні з урахуванням пріоритетних галузей економіки, тенденцій розвитку суспільства, держави, науки та короткострокових, середньострокових і довгострокових періодів розвитку країни.

Протягом багатьох років практично всі розвинуті держави здійснюють прогнозування науково-технологічного розвитку. На сьогодні більше ніж у 40 країнах виконують комплексні державні прогнозно-аналітичні дослідження, результати яких не тільки використовують для визначення пріоритетів під час розподілу бюджетних коштів, але є також орієнтиром для приватного сектору під час формування власних стратегій технологічного розвитку. Ініціатором і головним замовником прогнозування науково-технологічного розвитку в основному є держава.

Прогнозування інноваційного розвитку має багато спільного із соціально-економічним прогнозуванням, але одночасно є свої відмінності та особливості. Так, при розробці соціально-економічних прогнозів та програм український уряд використовує ряд макроекономічних показників. Наприклад: валовий національний продукт (ВНП), валовий внутрішній продукт (ВВП), національний доход (НД), інфляція й індекси цін, чисельність зайнятих в економіці держави, матеріаломісткість продукції, у тому числі енерго- та паливомісткість, експорт і імпорт, інвестиційна діяльність, виробництво по секторах та видах економічної діяльності, показники ефективності суспільного виробництва, аналіз балансів економіки, міжгалузевого балансу виробництва та розподілу продукції, балансу трудових ресурсів, балансів основних виробничих фондів і виробничих потужностей, фінансових та матеріальних балансів тощо. Державне прогнозування включає в себе експертні методи, екстраполяції та моделювання, на основі яких розробляють балансний, нормативний, програмно-цільовий методи планування.

У свою чергу, професійне складання інноваційних прогнозів передбачає використання досвіду, знань, здатності знаходити зв'язки між різними тенденціями, здатності до логічного аналізу, творчих здібностей, гнучкості, жвавості розуму, прояв інтуїції. Інформація, яку застосовують при прогнозуванні науково-технічного розвитку, справляє величезний вплив на якість прогнозу. Як вихідні дані зазвичай використовують науково-технічну та спеціальну літературу (видання інститутів і університетів, довідники, енциклопедії, підручники, монографії, статті й огляди, матеріали симпозіумів і конференцій, ДСТУ, технічні регламенти, нормативно-технічна документація тощо), що включає в себе характеристики прогнозованих об'єктів, явищ, процесів та їх зміни в минулому періоді, кон'юнктурно-економічна інформація (національні й міжнародні статистичні дані, загальноекономічні, спеціальні та галузеві періодичні видання, фірмові довідники, рекламні проспекти і каталоги тощо), містить дані про зв'язки

між об'єктами, явищами, процесами прогнозованої науково-технічної галузі, економікою та ринком, патентна інформація (видання та офіційні бюлетені патентних відомств різних країн і регіонів, реферативні журнали, патентні бази різних дослідницьких інститутів, університетів і академій, інформаційні матеріали різних спеціалізованих інформаційних центрів тощо), що містить якісні і кількісні дані, дані експертних оцінок значень тих або інших характеристик, що стосуються в більшості випадків майбутнього часу. Список інформаційних джерел ніколи не буває вичерпним, тому в усьому світі використовують моніторинг стану досліджень, розробок, технологій у себе в країні та за кордоном [4].

Прогнозування інноваційного розвитку в основному будеється на таких методах: методи екстраполяції тенденцій, аналіз динаміки патентування й науково-технічних публікацій, регресійний і кореляційний аналіз, багатофакторний аналіз, імітаційне моделювання, експертні методи тощо. Крім цих методів, набули розвитку еволюційне моделювання, прогнозування за аналогією, "криві зростання", побудова матриць взаємного впливу, аналітичні моделі, прогнозування важливих науково-технічних досягнень, технічне прогнозування тощо. Набувають поширення різні наукові школи та методології інноваційного прогнозування. Наприклад: методологія "Форсайт" (ЄС, Японія, США, Австралія), методологія інтегрального прогнозування (Росія, Казахстан), прогнозування конкурентоспроможності країн-експортерів високотехнологічної продукції (США) тощо. На жаль, українська наука в питаннях створення власних наукових шкіл та напрямів у сфері прогнозування інноваційного розвитку значно відстає. Навіть якщо такі методологіїдесь є, але суспільство про це не знає, а держава не поспішає допомагати своїм ученим у розвитку та просуванні їх ідей і досліджень.

Відсутність єдиної системи прогнозування інноваційного розвитку на державному рівні викликано недалекоглядністю й недосконалістю влади, її відірваністю від реальності та суспільства, корупцією, відсутністю єдиного курсу в питаннях інноваційного управління, планування та цільового програмування, недостатнім фінансуванням. Адміністративний і фінансовий тиск державного апарату, популізм політиків і свавілля чиновників часто призводять до небажання ретельно враховувати економічні та природні відмінності регіонів, психологічні, етнологічні, етичні, історичні, соціально-культурні відмінності різних верств населення. Тому основою прогнозування інноваційного розвитку стають в основному кількісні показники без урахування якості ситуації розвитку інноваційних технологій, культури, традицій, особливості менталітету. Відсутність нових підходів у прогнозуванні призвела до визначення інноваційних цілей, відірваних від соціально-економічної реальності. У такій ситуації сучасний стан соціально-економічного та інноваційного прогнозування в українському суспільстві

поки що залишається незадовільним. Це зумовлено рядом причин, таких як:

1. Відсутність інтелектуальної конкуренції серед політичної та управлінської еліти, що привела до системних криз у суспільстві, пов'язаних як з відсутністю відповідальності владних структур перед суспільством, так і з небажанням бізнесових структур, які прийшли в політику, використовувати прогнозування у своїй практичній діяльності.

2. Фахівці, які претендують на право давати соціально-економічні та інноваційні прогнози, не повною мірою володіють бодай мінімально необхідним теоретичним та практичним інструментарієм.

3. Підрозділи прогностичного супроводу органів державної влади та місцевого самоврядування діють переважно в інтересах управлінь внутрішньої політики й задіяні виключно в збиранні та фаховій обробці інформації. Методологічне забезпечення прогностичної складової діяльності цих структурних підрозділів недостатнє.

4. В органах державної влади всіх рівнів існує проблема у відносинах "клієнт-замовник", оскільки ієрархічна структура органів державної влади та місцевого самоврядування створює можливість для нав'язування аналітично-прогностичним підрозділам волі вищого керівництва стосовно результатів аналітично-прогностичних досліджень та моніторингів. У такому разі говорити про об'єктивність досліджень, а відтак про їх фаховість та значущість, не доводиться.

5. Недосконалість нормативно-правової бази функціонування системи інформаційно-аналітичного та прогностичного забезпечення органів державної влади й місцевого самоврядування в Україні, що пов'язано з відставанням засобів правового регулювання від сучасних політичних, соціально-економічних та управлінських реалій.

6. Недостатній рівень фінансування системи соціально-економічного та інноваційного прогнозування.

Висновки. Поступове, але неухильне технологічне відставання від розвинених країн світу стало чітко окресленим атрибутом еволюції інноваційно-економічного комплексу України. Зменшилася кількість інноваційно активних підприємств, загальмувався розвиток високотехнологічних галузей промисловості, знизився рівень конкурентоспроможності економіки в цілому. Тому основним каталізатором зусиль у сфері прогнозування має бути бажання виділити й досліджувати найгостріші проблеми, з якими доведеться зіткнутися Україні в осяжному майбутньому, та знайти перспективніші рішення їх подолання.

У статті розкрито стан прогнозування інноваційного розвитку в Україні. Аналіз показав, що проблема вибору методології для побудови прогнозів, особливо на середньо- і довгострокову перспективу, розробка законодавчої бази ще далекі від свого вирішення. Країна, по суті, живе "одним днем", від одного року до іншого, не маючи уявлення про те, що її чекає в подальші хоча б 5–10 років. На відміну від України, інші авангардні країни на державному рівні розробляють прогнози вже на 20–30–50 років.

На сьогодні в практиці прогнозування інноваційної діяльності в Україні наявні спроби використовувати різні підходи, що є на дослідницькому рівні наслідком розвитку теорії прогнозування з урахуванням постійних змінних економічних і політичних умов, а на державному рівні це показує відсутність єдиної державної політики в питаннях прогнозування інноваційної діяльності й відсутність діалогу між державою, суспільством і наукою.

Основними завданнями щодо виходу із застою в прогнозуванні інноваційної діяльності можна назвати:

1. Визначення законодавчої бази для такого напрямку, як прогнозування інноваційного розвитку. Необхідно порушити питання або про доопрацювання, доповнення новими статтями й розділами про прогнозування науково-технічної діяльності й інноваційного розвитку, наприклад, Закону України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України", Постанови Кабінету Міністрів України "Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету" тощо, або про відокремлення цього напрямку в законодавчі акти. І таким чином прописати принципи, термінологію, правові, економічні, науково-технічні та організаційні засади, порядок проектування прогнозу, структуру прогнозу загалом і за періодами й пріоритетними галузями економіки, освіти та науки окремо.

2. Створення на державному рівні концепції прогнозування інноваційного розвитку, тобто сукупності суспільних і наукових цінностей, установок, переконань, термінів, методів, що стосуються інноваційної сфери і приймаються науковим співтовариством, державою, бізнесом і суспільством. Прогноз – це модель світу через певний проміжок часу. Сам процес проектування прогнозів має бути відкритим і прозорим, широко обговорюватися, а суспільство повинно мати доступ до всіх прогнозних документів. У свою чергу, українська влада через ЗМІ повинна просувати в народні маси концепцію та стратегію інноваційного розвитку й прогнозування цієї сфери. Єдине розуміння майбутнього повинне зближувати вчених, суспільство, державу й бізнес. Цьому повинні сприяти також створення нової адміністративно-організаційної структури управління науково-технічною та інноваційною діяльністю, визначення достатнього рівня фінансування державної науково-технічної та інноваційної політики.

3. Сучасна методологія прогнозування інноваційного розвитку України повинна враховувати систему закономірностей науково-технологічної й суспільної динаміки, економічні закони, ритми, цикли, кризи інноваційного розвитку. Необхідно вивчати чинники, що впливають на виникнення та впровадження інновацій: демографічний, природно-екологічний, технологічний, економічний, соціально-політичний, соціокультурний, етнологічний, історичний, психологічний тощо.

Список використаної літератури

1. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.
2. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
3. Кандаурова Г. А. Прогнозирование и планирование экономики / Г. А. Кандаурова, В. И. Борисевич. – Минск : Современная школа, 2005. – 476 с.
4. Литонец В. Л. Инновационный бизнес: формирование моделей коммерциализации перспективных разработок : учеб. пособ. / под ред. К. А. Хомкина. – Москва : Дело, 2009. – 320 с.
5. Пашута М. Т. Прогнозування та програмування економічного і соціального розвитку : навч. посіб. / М. Т. Пашута. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 408 с.
6. Про затвердження Державної програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку на 2004–2006 роки : Постанова КМУ від 25.08.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1086-2004-п>.
7. Про затвердження Державної програми прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008–2012 роки : Постанова КМУ від 11.09.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1118-2007-п>.
8. Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету : Постанова КМУ від 26.04.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/621-2003-п>.
9. Шипко О. С. Інноваційний дефолт України: економіко-технологічний контекст: монографія / О. С. Шипко. – Київ : Генеза, 2009. – 248 с.
10. Яковец Ю. В. Прогнозирование, стратегическое планирование и национальное программирование / Ю. В. Яковец, Б. Н. Кузык. – Москва : Экономика, 2011. – 604 с.

Стаття надійшла до редакції 03.06.2015.

Сорочишина Н. А. Прогнозирование как основа механизма государственного регулирования инновационного развития

Статья посвящена вопросам и проблемам прогнозирования инновационного развития Украины. Рассмотрены принципы формирования механизма стратегического регулирования, особенности прогнозирования инновационной деятельности. В результате анализа выявлена и обоснована необходимость внесения изменений в законодательную базу такого направления, как прогнозирование инновационного развития, создания концепции прогнозирования инновационного развития и современной украинской методологии прогнозирования инновационного развития.

Ключевые слова: инновационное развитие, государственное регулирование, прогнозирование, государственные программы, планирование.

Sorochyshyna N. Forecasting As Basis of the Mechanism of State Regulation of Innovative Development.

The main task of the article is the determination of the importance and analysis of the effectiveness of the state policy of Ukraine in the sphere of forecasting of innovative development.

The lack of a unified system of forecasting of innovative development at the state level was caused by the imperfection of power, the detachment from reality and society, corruption, the lack of a common course in innovation management, planning, inadequate funding. Administrative and financial pressure of the state apparatus, political populism and self-will of officials often lead to a reluctance to consider economic and natural differences between the regions, no one wants to take into account the psychological, ethnic, ethical, historical, socio-cultural characteristics of different social groups.

The article is devoted to issues and problems of forecasting of innovative development of Ukraine. The author considered the principles of the formation mechanism of strategic regulation, forecasting of innovative development. As a result of the analysis were revealed and substantiated the necessity of creation of legislative bases of forecasting of innovative development, concept of forecasting of innovative development and modern Ukrainian methodology of forecasting of innovative development.

Key words: innovative development, state regulation, forecasting, government programs, planning.